

# УСКЛАДНЕНЕ РЕЧЕННЯ



# ЗВЕРТАННЯ

( слово або сполучення слів, що називає особу або предмет, до якого звернена мова)

**Непоширене**

*Який ти, світе,  
теплий і широкий!*

**Поширене**

*Зоре моя вечірняя,  
зійди над горою.*

**! Звертання не є членом речення**

**Моя ти доле молодая, не  
покидай мене.**





# Розділові знаки при звертанні

1.Звертання обов'язково виділяється комою,  
а якщо стоїть у середині речення, то  
виділяється комами з обох боків:

*Иди ж , **поете любий**, складай пісень.*

2. Не відокремлюються комами **о, ой**, якщо  
вони вжиті як підсилювальні частки:

***О** земле, велетнів роди !*



# **ВСТАВНІ КОНСТРУКЦІЇ**

**( виражають особисте ставлення мовця до  
свого висловлення)**

**Вставні слова, словосполучення й речення  
приносять додаткову інформацію в речення,  
не будучи граматично пов'язані з ним.**

**Вставні конструкції не є членами речення.**



# Групи за значенням

ГРУПИ ЗА ЗНАЧЕННЯМ	ПРИКЛАДИ
<b>упевненість, невпевненість</b>	безумовно, безперечно, справді, може, мабуть, здається, певно
<b>емоційна оцінка</b>	на щастя, як на зло, на жаль, як на гріх, на диво, слава Богу
<b>указівка на джерело інформації</b>	кажуть, мовляв, на мою думку, за висловом..., по-моєму
<b>активізація уваги співрозмовника</b>	бачите, вірите, уявіть собі, зверніть увагу, майте на увазі
<b>зв'язок між думками</b>	по-перше, з одного боку, до речі, навпаки, між іншим, зрештою



Слова, які завжди є  
вставними

Отже, мабуть, по –перше,  
щоправда, а втім

Слова, які ніколи не  
бувають вставними

адже, навіть, принаймні,  
усе-таки, неначебто,  
нібито

**! Вставні слова завжди виділяються комами**

Це було, **по-моєму**, в серпні!

**До речі**, був хмарний день.

Сонця **навіть** не було видно.



# Порівняльний зворот -

це слово чи сполучення, яке образно характеризує дію чи якісну ознаку предмета.

Порівняльний зворот приєднується сполучниками **як, мов, ніби, неначе.**





# Розділові знаки при порівняльному звороті

Порівняльні звороти на письмі виділяються  
комами. *Дівчина, мов квіточка, гуляла в саду.*

***Зверніть увагу!*** Комами не виділяється  
порівняльний зворот:

а) якщо він є іменною частиною складеного  
присудка. *А дівчина була як сонце.*

б) Якщо він є фразеологічним зворотом. -

*Дощ ллє як з відра.*





# ОДНОРІДНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ -

це члени речення, що поєднані сурядним зв'язком, відповідають на однакове питання, відносяться до одного члена речення і виконують однакову синтаксичну роль.

Однорідні члени речення з'єднуються сполучниковим (сурядним) або безсполучниковим зв'язком.

*Дзвінко і безтурботно співали пташки.*

*Річка синіє, зітхає, сміється.*



# Розділові знаки при між однорідними членами

**Кома ставиться, якщо однорідні члени поєднані :**

- безсполучниковим зв'язком:** *Ростуть рядами дуб, акація.*
- протиставними сполучниками:** *Світить місяць, та не гріє.*
- повторюваними сполучниками:** *Чорніє поле, і гай, і гори.*

**Кома не ставиться, якщо однорідні члени поєднані:**

- **одиничним сполучником і(й),та (і),або ,чи:** *Душа радіє і співає.*
- **між компонентами усталених сполучень типу і так і сяк,**  
*і вдень і вночі, і туди і сюди, ні туди ні сюди,*  
*ні живий ні мертвий, ні сяк ні так*





# **УЗАГАЛЬНЮВАЛЬНІ СЛОВА ПРИ ОДНОРІДНИХ ЧЛЕНАХ РЕЧЕННЯ**

**УС: О, О, О.**

**Усе блищить на сонці: лози, кручі, ліс.**

**О, і О, і О - УС.**

**Земля, і вода, і повітря - усе поснуло.**

**УС: О, О, О – УС.**

**Усі квіти: маки, ромашки, волошки - тягнуться  
до сонця.**



# ВІДОКРЕМЛЕНІ ЧЛЕНИ РЕЧЕННЯ

## ВІДОКРЕМЛЕНІ ДОДАТКИ

**Відокремлюються додатки, уведені в речення за допомогою прийменників **крім, окрім, опріч, за винятком, наприклад, зокрема:****

*Я не знаю нічого ніжнішого, окрім берези.*

*Микола, замість панського лану, вийшов на своє поле.*





# ВІДОКРЕМЛЕНІ ОБСТАВИНИ

## ВІДОКРЕМЛЮЄМО

**виражені дієприслівниковим зворотом:**  
*Степ, струснувши з себе росу, горить жовтим кольором.*

**одиничним дієприслівником:**  
*Падаючи, сніжинки витанцьовували вальс.*

## НЕ ВІДОКРЕМЛЮЄМО

**якщо обставина фразеологічного типу:**  
*Вона сиділа склавши руки.*

**виражена одиничним дієприслівником (із значенням способу дії), який стоїть після присудка:**  
*Пішов козак сумуючи.*



# ВІДОКРЕМЛЕНІ ОЗНАЧЕННЯ

## ВІДОКРЕМЛЮЮТЬСЯ

виражені дієприкметниковим зворотом, який стоїть після означуваного слова:  
*Степ, **омитий росами**, виблискує на сонці.*

якщо означення стосується особового займенника: ***Щасливі**, ми залишали футбольне поле.*

після означуваного слова, якщо перед ним уже є узгоджене означення:  
*І **наша** земля, **засніжена й біла**, кличе в простори свої.*

якщо означення відділене від означуваного слова іншими членами речення:

***Осяяний сонцем**, перед нами розкрився зовсім новий світ.*

## НЕ ВІДОКРЕМЛЮЮТЬСЯ

перед означуваним словом:  
***Омитий росами** степ виблискує на сонці.*



# ВІДОКРЕМЛЕНІ ПРИКЛАДКИ

## ВІДОКРЕМЮЄМО

якщо приклади стосуються особового займенника:

*Щасливиця*, я успішно склала ЗНО.

поширені приклади після означуваного слова:

Лелеки, *друзі літа*, відлітають у дальню путь.

поширені приклади перед означуваним словом, які мають обставинний відтінок: *Як справжній лірик*, Сосюра різноманітний у своїх переживаннях

**!** Поширені приклади в кінці речення відокремлюються тире

## НЕ ВІДОКРЕМЛЮЄМО

приклади зі словом як, коли вони не мають відтінку причини (можна поставити питання у ролі кого? у ролі чого) : *Ми знаємо Шевченка як поета.*

не відокремлюємо власні назви, якщо вони стоять після означуваного слова: *Космонавт Леонід Каденюк –перший українець, який полетів у космос.*